

PREDSLOV

Ako som prišla ku psovi

Môj životný sen leží pod písacím stolom a chrápe. Na pravej nohe mi spočívajú jeho teplá hlava, na ľavej pod čiernou srstou pulzuje srdiečko. Pália ma líca od vonkajšieho novembrového chladu, stále mám v nose vôňu hlíny a jesenného lístia. V neposlednom rade preto, že v pracovni na podlahe ležia roztrúsené hnedé listy. Spomeniem si na svoju obľúbenú detskú knižku *Kde žijú divé zvery* od Mauricea Sendaka. Max v kostýme vlka stál vo svojej izbe, v ktorej pomaly vyrastal les, „až zo stropu viselo samé lístie a steny sa zdali také šiere ako celý svet“. Presne takto sa teraz cítim, lebo iba pred chvíľkou sme my dvaja bežali hmlistými lúčinami popri rieke Isar, preskakovali sme kmene stromov a vodné priekopy a vírili šuštiace lístie ako bezstarostné deti. Pritom mám 49 rokov. Ale trvalo mi dobrých 40, kým som si tento sen splnila. Sen mať psa. S Tonim teraz patríme do jednej svorky, konečne.

Vyrástla som na vidieku, v bavorskej dedinke sťa vystrihnutej z pohľadnice. Keď sa k nej blížite a spoza zalesnených pahorkov sa vynára cibuľovitá veža barokového kostola, máte pocit, akoby ste prišli na kraj sveta. To som si myslela ako dieťa a zavše si to myslím ešte aj dnes. Prirodzene, aj táto dedina zažila deprimujúci úpadok, ktorý sa nazýva buď striedmo „štrukturálna zmena“, alebo mierne romantizujúco „vymieranie gazdovstiev“. Keď som tu v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch vyrastala, po nevyasfaltovaných cestičkách

capkali sliepky a kačky. Letne zelené pšeničné lány vybodkované vlčími makmi a nevädzami sa knísali vo vetre, nad roľami krúžili škovránky, na lúkach postávali kravy. V lese pri našom dome som v noci počula brechať líšky – a do našej záhrady zavše zablúdila srnka a na zeleninovej hriadke sa so slimákmi delila o hlávky šalátu.

Dnes po asfaltových cestách hrkocú poľnohospodárske stroje veľkosti domu, na poliach rastie energetická kukurica, malé gazdovstvá spolu s kravami vymizli. Na konci dediny stojí veľkovýkrmňa, na ktorej nie je poznať, aké zvieratá tam prežívajú svoj biedny krátky život. A na rozľahlých lúkach namiesto iskerníkov a klinčekov rastú nové sídliská a kopy dlhov.

Pravdaže, ani dedina môjho detstva nebola idylický Bullerbyn – a už vôbec nie, pokiaľ ide o zaobchádzanie so zvieratami. Mám pochmúrne spomienky na ukrutnosti, ktorých boli obeťou. Šťastie z návštevy novorodeného teliatka v maštali alebo z hry s mačiatkami je v rozpore so zdesením, keď teliatko napokon odvedli k mäsiarovi alebo neželané mačence utopili v potoku. A strážnych psov, ktoré výhražne šklbali reťazou a štekali, keď som prechádzala okolo, som sa dosť bála. Dnes viem, že zo samoty a z nudy boli zrejme napoly šialené.

Dve situácie mi utkveli v pamäti dodnes. Obe majú veľa spoločného s tým, prečo som celý život po psovi túžila – a predsa tak dlho váhala, kým som si túto túžbu splnila. Prvá spomienka sa viaže na to, ako som z okna školského autobusu v susednej dedine zazrela mužov ťahať na dvor z chlieva prasa. Z celej sily sa vzpieralo a jeho kvičanie prenikalo až do špiku kostí. Keď som sa zo školy vracala, uprostred dvora sa nachádzala kaluž krvi. Keď sa ma dnes niekto spýta, prečo nejem zvieratá, hneď sa mi pred očami vynorí tento výjav. Krátko nato som sa naozaj stala vegetariánkou. Teda aspoň na skúšku. V druhom prípade šlo zasa o sučku s jej mladými zo sedliackeho dvora, kde som sa často hrávala s deťmi. Šteniatka som navštevovala každý deň a určite som si jedno chcela vziať. Moji rodičia sa však nedali prehovoriť. A už vôbec nesúhlasili s tým, aby sme mali psa, z ktorého môže vyrásť taký obor ako ich mama (veľkosti írskoho vlkodava). Pochopiteľne. Jedného dňa šteniatka zmizli. Sedliak ich všetky do jedného dobil na smrť, pravdepodobne hlavou o stenu maštale, boli mu na ťarchu. Preplakala som celý deň.

Napriek tejto mizérii mi je za vidiekom veľmi clivo. Väčšiu časť svojho života som síce strávila vo veľkomestách a tento život mám rada, ale chýba mi blízkosť prírody, blízkosť zvierat. Vždy som túžila žiť so zvieratami. Preto som sa túžby mať psa nikdy nevzdala.

Prečo práve psa? Lebo psy, na rozdiel od králikov, škrečkov, anduliek či morských prasiat, sú jedinými zvieratami, ktoré s človekom *chcú* žiť. Mačky síce tiež vyhľadávajú našu blízkosť, ale nie tak bezpodmienečne ako psy. Mačka pre mňa nikdy neprichádzala do úvahy, už len z toho dôvodu, že som na mačky alergická. Beztak ma až tak nenadchýňajú. Mnohí milovníci ich obdivujú práve pre vlastnosti, ktoré u ľudí nemá nikto rád, teda preto, že sú ignorantské, egocentrické, náladové a nespoľahlivé. Kvázi Slobodná demokratická strana vo svete zvierat, čistý liberalizmus. A navyše: odkedy si dve mačky zo susedstva sprivatizovali maminu záhradu („revír“), hneď sa odtiaľ vytratila druhová rozmanitosť a narušilo sa biologické spoločenstvo. Veveričky vzali nohy na plecia, na terase stúpame do kaše z myší, na mŕtve krtky a jašterice s odhryznutými hlavami, z čerešne odleteli vtáky. Pravdepodobne si tam už nemohli dovoliť žiť.

Naopak psy sú pre mňa ako druhovia: solidárni, verní, ochotní pomôcť a majú vyvinutý zmysel pre spravodlivosť. Skrátka ľavičiari. Stereotypy bokom: milujem psy najmä preto, že s nimi, na rozdiel od mačiek, môžeme spolu všeličo podnikáť, ba môžeme mať aj spoločné záľuby. Predovšetkým ma fascinuje možnosť komunikovať a nadviazať blízke puto s jedincom iného biologického druhu. Keď s Tonim trávim čas, keď sa spolu hráme, čľapkáme vo vode alebo nacvičujeme triky, takmer popritom zabudnem, že on je pes (a ja som dospelá). Lebo je to môj kamarát. Na to je pes v pravom zmysle slova určený: bez ľudí by nebolo psov. Svojou povahou a svojimi pocitmi sú nám podobnejší než ktorékoľvek iné zviera. Veď napokon psy a ľudia sú partnermi dlhšie než 35-tisíc rokov.

Kurtovi Kotrschalovi, s ktorým som sa stretla pri práci na tejto knihe, pripadá túžba po psovi logická aj z iných dôvodov. Prečo je to tak, opisuje rakúsky biológ a etológ, ktorý dlhé roky skúma vzťah medzi ľuďmi, vlkmi a psami, vo svojej knihe *Pes a človek. Tajomstvo nášho duševného príbuzenstva*: „v hlbokkej a naliehavej túžbe mať psa“ možno spoznať „životný inštinkt, ktorý pramení z ľudskej lásky

k prírode“.¹ Mnohí ľudia, ktorí majú psa, to opisujú takisto: „Môj pes je moja brána k prírode.“ Ja to cítim rovnako. Našu poslednú dovolenku sme skutočne plánovali podľa toho, čo by sa asi páčilo Tonimu. Rozhodli sme sa pre chorvátske vnútrozemie medzi Záhrebom a Plitvickými jazerami. Dva týždne sme v trojici plávali v riekach, túlili sa po lúkach a blúdili po pahorkoch, kopcoch a lesoch. Ten zvláštny pocit slobody, ktorý poznám iba v prírode, som s Tonim prežívala ešte intenzívnejšie, a to nás ešte viac zblížilo. Možno to vyznie dosť zveličene, ale: považujem za veľmi obohacujúce, keď môžem vnímať prírodu jeho očami, sledovať jeho zvedavosť. Ako vzrušene vystrája na čerstvo napadnutom snehu, ako sťa srnka poskakuje po vysokej tráve, skáče do Isaru a behá po kopcoch – samozrejmosť, s akou sa pohybuje prírodou, jeho bujarosť a radosť, ktorú pri tom prejavuje, sú skrátka nákazlivé. Preto Toni upevnil moju túžbu po inom, lepšom svete.

Mnohí ľudia zistia až vtedy, keď sa im narodí dieťa, v akom hrozivom stave sa nachádza naša planéta. V mojom prípade to tak nie je. Ja to viem už dávno. Navyše, ak všetko pôjde tak, ako má, svojho psa prežijem (pri pomyslení na to mi už teraz zvierajú hrdlo). Nejde o jeho budúcnosť na znivočenej zemeguli, ale o súčasnosť nás všetkých. Psy žijú menej včerajškom a zajtrajškom než dneškom, sú tu a teraz, teraz, teraz.

Všetko živé je bezprostredne zároveň ohrozené zánikom: len 3 % globálnych ekosystémov sú intaktné.² Od roku 1970 zmizli takmer tri štvrtiny cicavcov, vtákov, rýb, obojživelníkov a plazov. Z ôsmich miliónov dnes známych druhov živočíchov a rastlín, ktoré obývajú našu planétu, miliónu hrozí vyhynutie.³ Niektoré z týchto druhov v priebehu najbližších desaťročí vymiznú, ak proti tomu už *teraz* niečo nespravíme. Toto všetko mi Toni svojou bezprostrednou živostou každodenne ozrejmuje. Ako on, aj ja by som chcela žiť pre prítomnosť. Keď som s ním vonku, často sa ma zmocňuje pocit, ako keď som si prvý raz robila prieskum v Indonézii: už predtým som vedela, čo tam obrovský dopyt po palmovom oleji spôsobuje. No obrovský rozsah škazy, násilie na prírode a na ľuďoch – toto všetko mnou hlboko otriaslo až vtedy, keď som stála uprostred nekonečných monokultúr a vyklčovaných a vypálených lesov. Pod vplyvom

spolužitia s iným biologickým druhom ešte viac pociťujem, že sa všetci delíme o tú istú planétu. Že príroda nie je „niečo mimo nás“, nie je „čosi, čo je pekné mať“, nie je to zábavný program, ktorý nám vo voľnom čase poskytuje dobrodružstvo či oddych. Je to „siet' života“, do ktorej patríme. Tak to opisujú Raj Patel a Jason W. Moore vo svojej knihe *Znehodnotenie*.⁴

Spomínam si na strhujúco krásnu horskú túru k jazeru vo výške 2 200 metrov nad morom, ktorú sme v trojici podnikli v južnom Tirolsku. Chodník viedol po horskom lese, povedľa sa v sýtozele-nom machu vinul potok; na smrekoch a smrekovcoch sa trepotali lišajníky. Pohľadom som sledovala Toniho, ktorý skackal zo skaly na skalu, po machu, medzi kmeňmi stromov a sem-tam nadšene skočil do potoka, a vďaka tomu som objavovala čoraz viac detailov tohto rozprávkového fliačika zeme. Porast napokon zredol a naskytol sa nám výhľad na Ortlerské Alpy a ich impozantné ľadovce. Pamätám si, ako som povedala: „Dobre si ich pozrite, čoskoro zmiznú“, a ako som sa zľakla svojho sarkazmu, ktorý vôbec nezapadal do krásy tohto okamihu, a ešte viac toho, že som v tej chvíli cítila to isté ako v Indonézii na spáleniskách po dažďových pralesoch: prenikavú, ostrú bolesť.

Dnes viem, že takýto pocit straty, strachu a bezmocnosti vzhľadom na ničenie planéty má dokonca psychologické označenie: ekologický smútok. A ten pociťujem tým viac, čím bližšie ma Toni vracia k prírode. On je mojím zosilňovačom. Nedávno sme zas mali takýto zážitok: posledné teplé jesenné dni som chcela využiť aktívne a vybehnúť s Tonim na túru. Tak som ho chňapla a nasadli sme do mestskej rýchlodráhy, ktorá nás odviezla do východiskového bodu túry, jedného mestečka severozápadne od Mníchova. Najprv sme prechádzali obcou. Potom nekonečným novým sídliskom. Pozdĺž kukuričnej monokultúry a neskôr po širokej ceste bez chodníka na jej okraji. Cez most, pod ním bola hučiaca diaľnica, a podchodom, nad ním zas cesta prvej triedy. Minuli sme spaľovňu odpadu a čistiareň odpadových vôd, diaľničnú križovatku a priemyselnú zónu. Deprimujúcej poldruha hodiny trvalo, kým sme konečne prišli tam, kam sme sa chceli dostať: do prírody. Presne polhodinu sme kráčali

idyllickou krajinou popri rieke a nivách. Potom sa vyššie opísaná scenéria zopakovala pri vstupe do ďalšej obce: novostavby, priemyselná zóna, všade samý asfalt.

Bavorsko, to veru nie je len idylka hôr, jazier, močiarov, šťavnatých lúk, pôvodných lesov a pôvabných dedín s tradičnou sedliackou kultúrou, ale aj nadmieru osídlená, zabetónovaná krajina zohavená obchvatmi, diaľnicami a priemyselnými zónami. Pravdaže to viem už dávno. Ale ešte nikdy som to nevnímala tak intenzívne ako v tejto chvíli, keď som hromžiac maširovala po cestách a chudák Toni za mnou dupkal po nečistotách z ciest a po kukuričnom strnisku, kým okolo nás frčali autá.

Apropo autá: fakt, že upchávajú naše mestá, mi pripadá ešte neznesiteľnejší, odkedy som zodpovedná za tvora, ktorý je im s papuľkou vo výške výfukov, splodín a jemného prachu ešte viac vydaný napospas než my a ktorý hluk nenávidí prinajmenšom tak ako ja. Keď bol Toni šteňa, trvalo dosť dlho, kým získal hygienické návyky. Prosto sa mu nechcelo chodiť von. Pochopila som to jedného skorého letného rána vo všedný deň. Úplne vyčerpaná som stála na najbližšom dosiahnuteľnom kúsku zelene, ktorý sme volali „kakapruh“: krátka ulička medzi predajňou automobilov a hotelom z jednej strany vysadená stromami. Medzi stromami sa tam často povalujú smeti, črepy, psie kôpky a cigaretové ohorky, chodník je zatarasovaný parkujúcimi dodávkami, na úzkej ulici stoja oproti sebe trúbiace terénne vozidlá, ktoré si nechcú navzájom uhnúť (načo si ľudia vlastne kupujú takéto veľkomestské tanky?), a do dvora predajne automobilov každý deň s rachotom a buchotom zabáča ťahač s návesom, plno naloženým novými plechovými monštrami. Pri nohách mi čupelo malé chlpaté kľbko a veľkými vystrašenými očami na mňa hľadelo – a ja som preklínala automobilové šialenstvo viac než kedykoľvek predtým. Najmä fakt, že väčšina ľudí túto bezohľadnosť akceptuje a zjavne považuje za normálne, že toto mesto a život v ňom sa má podriaadiť autám. Nedávno som na rannej prechádzke s Tonim počítala zaparkované autá na tomto 350-metrovom úseku – bolo ich vyše dvesto. A to som vôbec nezarátala nákladné autá, ktoré blokovali chodníky a museli sme ich obísť po ceste. Aké šialenstvo! Myslím si, že mesto, ktoré by bolo prispôsobené potrebám psov, by bolo lepšie pre nás

všetkých. Bolo by oveľa zelenšie, bezpečnejšie, pohodovejšie a bolo by v ňom viac miesta pre všetkých. Nielen pre autá.

„Uvedomovaný život so psom môže podporiť zmenu mentality, tak naliehavo potrebnej na udržateľné prežívanie ľudstva,“ píše Kotrschal, „zmenu spočívajúcu v návrate z pozície (zdanlivého) vládcu zemegule k perspektíve, že človek je na tejto planéte len skromným hosťom. Jeden z mnohých biologických druhov, z ktorých všetky majú rovnaké právo na prežitie.“⁵

To si myslím tiež. Na druhej strane práve v tomto spočíva veľký problém: psy požívajú iné druhy – takzvané „úžitkové zvieratá“, ktorých žitie a umieranie pre tanier a misku je poznačené neznesiteľným trápením, bolesťou a utrpením. To bol pre mňa celé roky najhlavnejší dôvod, prečo nemať psa. Milované zviera krmiť nemilovanými týranými a zabíjanými zvieratami? Absurdná predstava! Nikdy som nechápala, ako môže niekto považovať za priateľov psov a mačky, a pritom zamykať srdce pred utrpením prasiat, sliepok, kačíc, moriek a kráv. Odkedy máme psa, cítim to presne naopak: v každom zvierati vidím Toniho. V orangutanovi a v koale, unikajúcimi pred plameňmi horiaceho dažďového pralesa. V prasati, ktoré sa v chlieve veľkochovu nemôže ani otočiť okolo vlastnej osi. V kune, ktorú pre kožušinový golier na kabáte zaživa stiahnu z kože. Vo vorvaňovi, ktorý hynie od hladu, lebo vymierajú moria. V kurčati, ktoré na linke bitúnka pri plnom vedomí rozštvrtia.

„Viac treba v rámci spoločnosti hovoriť o priemyselne organizovanom zneužívaní a zabíjaní nespočetného množstva cítiacich, inteligentných a socializujúcich sa živých bytostí, na ktorom sa podieľa a za ktoré zodpovedá výrazná väčšina ľudí,“ píše sociológ a etik Thilo Hagendorff vo svojej knihe *O čom sa rozhoduje prostredníctvom mäsa*. „Neschopnosť zriecť sa toho či si aspoň uvedomiť zlo systému, ktorý je za tým, často vyplýva z neschopnosti postaviť sa proti diskriminácii, proti štvaniu, nenávisti a násiliu, ako aj proti zničeniu toho, čo predstavuje vlastné životné podmienky ľudí.“⁶

Okrem zvieracieho utrpenia má konzumácia mäsa ešte jeden, oveľa závažnejší aspekt, a ten sa týka nás všetkých: ničí naše životné podmienky. Celosvetovo rastúca produkcia mäsa je jedným z najväčších hnacích motorov ničenia lesov a ekologických systémov. Tretina všet-

kých poľných plodín končí v žalúdku úžitkových zvierat – až miliarda ton sóje a kukurice ročne. To dramaticky poháňa nielen klimatickú zmenu, ale aj vymieranie druhov, a tým šírenie pandemických ochorení ako covid-19. A klimatická zmena vedie k vážnemu porušovaniu ľudských práv: nerozlučne sa spája so zaberaním územia, s núteným vysídľovaním, s biedou a hladom, ako aj s vraždením pôvodného obyvateľstva a aktivistov. Amazonský dažďový prales v Brazílii je už tesne pred kolapsom. Keď bol v Brazílii pri moci fašista Jair Bolsonaro, najväčšia zásobáreň CO₂ horela v doteraz nevídanom rozsahu. K tým, ktorí ilegálne klčovali a zakladali požiare, patrili aj chovatelia hovädzieho dobytká a ich prisluhovači. Len v Brazílii bolo za posledných 25 rokov zavraždených v konfliktoch o pôdu vyše 1 500 pôvodných obyvateľov.⁷ Väčšina z nich v spolkovom štáte Mato Grosso do Sul. Tam, kde sa za sebou reťazia kravské pasienky a polia s kŕmnom sójou, sme v roku 2016 nakrúcali s Wernerom Bootem film *Zelené klamstvo*.⁸ Nikdy nezabudnem na tú bezútešnú pustatinu a na utrpenie tamojších ľudí. Ani na pomery v Indonézii, kde som dlhé týždne sledovala katastrofu spojenú s pestovaním palmového oleja (olej totiž tiež končí v mäsovom priemysle – napríklad ako kŕmna prísada pri výkrme ošípaných).⁹

Čohosi takého nechcem byť súčasťou. Po mojich prieskumných cestách mi pripadalo ešte nemožnejšie, aby som raz mala psa. A predsa teraz máme Toniho. Ako to? Lebo Toni je vegetarián. Psy sa môžu bez problémov stravovať vegetariánsky a vraj dokonca vegánsky, v každom prípade s oveľa menším podielom mäsa, než nám nahovára priemysel vyrábajúci krmivá pre zvieratá. Lebo: z vlka sa stal pes tak, že sa prispôbil ľudskej potrave, a preto dokáže stráviť rastliny. Podľa mňa to patrí k jeho najlepším vlastnostiam. V každom prípade pre mňa osobne, lebo až na základe tohto zistenia som si dovoľila mať psa. A rovnako pre nás všetkých. Keďže psy žerú množstvo mäsa, zanechávajú náležité veľkú ekologickú labkovú stopu. Vypočítal ju Gregory Okin z Kalifornskej univerzity v Los Angeles. Zistil, že 163 miliónov psov a mačiek v USA ročne spotrebuje toľko kalórií ako celé obyvateľstvo Francúzska. Keby všetky americké psy a mačky mali vlastnú krajinu, bola by – po Rusku, Brazílii, USA a Číne – piatym najväčším konzumentom mäsa na svete. Krmivo pre psy a mačky podľa Okina zodpovedá za 64 miliónov ton CO₂.¹⁰ To korešponduje s ročnou emisiou

CO₂ vyše trinástich miliónov automobilov. A to len v USA! Technická univerzita v Berlíne sa tiež venovala výpočtom klimatickej bilancie psov a dospela k výsledku, že 15-kilový pes konzumáciou mäsa za trinásť rokov života poškodzuje životné prostredie a klímu rovnako ako výroba jedného mercedesu strednej triedy alebo trinásť letov z Berlína do Barcelony.¹¹ Pri počte vyše desať miliónov psov v Nemecku – so stúpajúcou tendenciou – sa toho nazbiera pekná kôpka.

Môže spoločnosť, môžeme my, majiteľky a majitelia psov, toto vážne prehliadať? V žiadnom prípade! Aký záver by sme však mali vyvodiť? Mali by vari zakázať chov psov z dôvodu ochrany klímy?

Psy nemôžeme porovnávať s lacnými letmi alebo s terénnymi vozidlami, sú to živé tvory. Pre čoraz viac ľudí, obzvlášť starých a osamelých, predstavujú psy dôležitých sociálnych partnerov. Nehovoriac o psoch, ktoré zachraňujú ľudí v lavínach, zbúraných domoch alebo na vodných plochách, ktoré rozpoznávajú rakovinu a varujú svojich pánov a paničky pred diabetickým záchvatom, ktoré ako terapeutické psy pomáhajú traumatizovaným či drogovu závislým ľuďom.

Ako teda má vyzerat' uvedomelý život so psom, ktorý by pomáhal chrániť planétu? Ako dokážeme lásku a empatiu k psovi prenášať na svet? Aké miesto v našej spoločnosti vyhradíme tvorovi, ktorý je podľa najnovších biologických poznatkov s nami duševne spriaznený, a ako to môže zlepšiť vzťah človeka k zvieratám? Čo sa môžeme naučiť od psov v súvislosti s dobrým sociálnym a solidárnym spolunažívaním? Inými slovami: ako sa dá so psom zachrániť svet?

PRE KRÁSU SA TRPÍ

O prešľachtených plemenách, rasovom šialenstve a konzumnom správaní v oblasti chovu domácich zvierat

V jesenné ráno ešte nie je úplné svetlo, ale na parkovisku výstaviska panuje čulý ruch. Stoja tu veľké aj malé karavany, medzi nimi ľudia vodia psy na prechádzku. Pri vchode pre vystavovateľov sa tvorí dlhý rad. Muži a ženy vláčia kufre, tašky, sklápacie stoly a kozmetické kufričky, tlačia buginy, vozíky a kliečky na kolieskach. Zo všetkých strán sa ozýva kľučanie a štekanie, ale len podľa obrázkov na plachtách a závesoch, za ktorými sú psí spoločníci odložený, môžeme tušiť, akí sú v nich pasažieri. Je polovica októbra; vybrala som sa navštíviť 18. medzinárodnú výstavu čistokrvných psov v Rostocku. Odprezentuje sa tu 2 071 psov a 271 plemien.

Keď vojdem do výstavnej haly, pripadám si ako v nejakom nadroz-
mernom kaderníckom salóne. Okolo kruhov, kde neskôr budú psy
predvádzať a posudzovateľky a posudzovatelia ich budú hodnotiť, sú
totiž rozostavené stolíky, na ktorých stoja mištičky a tégly - a psy.
Tým nepretržite upravujú srst', kefujú a češú ich, strihajú im chĺp-
ky, pletú vrkoče a viažu mašličky; bielu srst' bezchybne pretierajú
púdom. Niektoré psy z diaľky vyzerajú ako príčesky nariasené na
kliečkach s kolieskami a na stoloch. Sú to ši-tzu, malé psíky, ktorým
srst' siaha až po zem a na hlave im ju viažu do vrkoča. Inak by sme

nevideli tváričku s krátkym ňufákom a ony by takisto nič nevideli. V jednom kruhu majiteľky práve rezko vodia dokola zopár zvierat. Vyzerajú ako chodiace parochne. Aj ich majiteľky sa vyparádili: do ligotavých kostýmčekov, čipkovaných blúzok a sukní; majú oblečene pôvabné saká s kvetinovým vzorom, šaty s leopardou potlačou a flitrové vestičky. Jedna zo žien neochvejne prečesáva kefou srst svojho ši-tzu aj pri chôdzi.

Spomeniem si na Toniho, ako v tomto ročnom období rezko skáče do obrovských kôp lístia a môže sa v nich dosýtosti vyšantiť. Čo nevyhnutne vedie k tomu, že napokon sám pripomína malú kopu kompostu, je od hlavy po päty samé lístie, konáriky a blato. Vždy sa pri nás zastavujú okoloidúci a s úsmevom sa prizerajú, lebo tušia, čo ja tuším tiež: že to, čo pozerá z blata a s vrtiacim chvostom stojí na kope lístia, je šťastný malý psík. Neskôr mu predsa len stanovím medze, no iba preto, že v dlhšie sa povalujúcom lístí sa nachádzajú hnilobné baktérie, ktoré vo väčšom množstve môžu spôsobiť hnačku.

No ako Toni vyzerá, mi je úplne fuk. Jemu takisto. Krása pre psy nič neznamená, ani pre ši-tzu. Pre ich ľudí však áno.

VLASOVÝ SPREJ VERZUS PSÍ PRD

Výstavu čistokrvných psov som si predstavovala práve takto: ako mix voľby miss, revue a salóna krásy. Spočiatku mi tamojšie haló pripadá aspoň trošku zábavné. Najmä preto, že sa tu tak veľmi potvrdzuje kliše, ako veľmi sa psy vizuálne podobajú na svojich pánov a paničky. Lenže smiech ma postupne prechádza. Je tu zhromaždených toľko psích plemien, ktoré sú tak extrémne šľachtené na určité atribúty krásy, že ich život je poznačený bolesťou a utrpením. Vidím primalé hlavy, pridlhé uši, prikrátke ňufáky, prikrátke chvosty. Príliš krátke a príliš ohnuté nohy, príliš dlhé či príliš klesajúce chrby, príliš masívne telá k tenkým nožičkám. Priveľa záhybov. Čudné farby očí a srsti – alebo vôbec žiadnu srst. Mnohé tieto psy sú takzvané defektné plemená. To znamená, že vzhľad typický pre určité plemeno vychádza z genetických defektov a tieto

mutácie sa dedením vedome prenášajú ďalej. Pojem prešlachtené plemená asi vystihuje podstatu vecí lepšie, lebo genetické defekty často spôsobujú aj ťažké choroby.

ČISTÉ ŠIALENSTVO

Práve prechádzam okolo kruhu, kde sa na predvádzanie pripravujú zástupcovia plemena čínsky chocholatý pes. Jedným z jeho variantov je naháč: dlhú srst' má iba na labkách, na chvoste, na hlave a krku; celý trup a nohy má bez srsti. Pohľad naň ma mätie. Niektoré psy majú oblečené oblečky ružovej farby alebo s maskáčovým vzorom pripomínajúce dupačky. Jeden z týchto bizarných psov stojí na toaletnom stolíku. S dlhou béžovo-čiernou hrivou a špicatými, stojatými ušami vyzerá bezmála ako fantazijná bytosť, možno niečo medzi vílou a maličkým poníkom. Chýba mu už len špirálovitý roh na čele. Nápadne našminkovaná žena s pírsingom v obočí, potetovanými rukami a čierno-blond'avými rasta vrkôčikmi škrabká zviera dlhými umelými nechtami po holej koži. Už len pri pohľade na to mi naskakuje husia koža, akoby som počula škrípanie noža po porceláne. Kožu mu nechráni žiadna srst' – pred slnkom, horúčavou, chladom ani zraneniami. Odborničky a odborníci majú o tomto plemene zlé správy: genetický defekt, ktorý určuje vzhľad tohto psa, sa nazýva ektodermálna dysplázia psov. Prejavuje sa chýbajúcimi či zdeformovanými zubami alebo absenciou hmatových fúzov, ktoré sú dôležitým zmyslovým orgánom. Čínske chocholate psy majú predispozície na alergiu. Ak nie sú natreté opaľovacím krémom, spália sa a hrozí im rakovina kože. V extrémnych prípadoch môžu byť postihnuté neurologickou dedičnou chorobou s názvom *canine multiple system degeneration* (CMSD). Tá spôsobuje poruchy rovnováhy a chôdze, časté padanie, v konečnom dôsledku neschopnosť pohybu a smrť mladých, len dvojročných psov.⁸⁷

„Je zakázané chovať stavovce..., ak možno počítať s tým, že pri ďalšom chove... budú dedičnou podmienenosťou chýbať alebo budú nespôsobilé, alebo budú pretvorené časti tela či orgány s druhovo primeranou

funkciou, dôsledkom čoho budú bolesti, utrpenie alebo ujma.⁴⁸⁸ Tak sa píše v § 11 b) nemeckého Zákona o ochrane zvierat. Je to takzvaný paragraf o prešľachtených plemenách, ktorý platí od roku 1986. O rok neskôr Rada Európy schválila Európsky dohovor o ochrane spoločenských zvierat. Aj tento zakazuje chov zvierat zaťažených defektmi. Lenže tento zákon sa málo uplatňuje: príslušné veterinárne úrady sú málo informované, často personálne poddimenzované a niekedy jednoducho nemajú záujem niečo podniknúť. Spolkové ministerstvo výživy a poľnohospodárstva síce v roku 1999 zverejnilo expertízu prešľachtených plemien, kde sa tento pojem bližšie definuje. Uvádza sa v nej, že „skutková podstata § 11 b) Zákona o ochrane zvierat je naplnená, keď u stavovcov vlastnosti podporované alebo tolerované plemenitbou (proporcie, farba, funkčnosť a správanie) spôsobujú zníženie výkonu, pokiaľ ide o stavbu tela, sebazáchovu a rozmnožovanie a prejavujú sa morfológickými a/alebo fyziologickými zmenami, alebo poruchami správania podmienenými šľachtením, ktoré sú spojené s bolesťami, utrpením alebo ujmu.“⁴⁸⁹

Expertíza okrem toho uvádza konkrétne príklady prešľachtených plemien a odporúča, aby sa pri niektorých presadil zákaz ich chovu. K znakom prešľachtených plemien podľa nej patria zakrpatené chvosty alebo zakrútené chvostíky, aké sú charakteristické pre francúzske buldočky alebo mopsy. Patrí k nim aj syndróm merle, porucha pigmentácie, ktorá napríklad šeltii dáva peknú trojfarebnú srst' a modré oči – ale môže spôsobovať aj hluchotu a iné poruchy zmyslových orgánov. Alebo navonok vytočené spodné očné viečko, ktoré dáva basetovi smutný pohľad. Silné zriasanie kože, ktoré mávajú obzvlášť výrazné mopsy alebo čínske zvráskavené psy – šarpeje. Dysplázia bedrového kĺbu, ktorou môžu trpieť najmä veľké a ťažké plemená, aj zdravo vyzerajúce salašnícke psy, labradory a retrievery. Brachycefália, teda skrátaná hlava, je mimoriadne extrémna v prípade mopsov, buldogov a bostonských teriérov, vyskytuje sa však aj pri malých rasách ako čivava, ši-tzu, pekinský palácový psík, japonský španiel, šarpej, lhasa apso a brabantský grifon. Príliš krátky nos spôsobuje, že tieto zvieratá trpia dýchavičnosťou. Preto mnohé francúzske buldočky a mopsy tak hlasno chrčia a chrápu: nemajú dosť vzduchu.

Expertíza však nie je nariadenie, predstavuje len odporúčanie. Navyše nie je najmodernejšia. Spolky na ochranu zvierat, Spolková

komora veterinárnych lekárov a Nemecká veterinárna spoločnosť aj Združenie nemeckého kynologického klubu (VDH) už dávno požadujú aktualizáciu, ktorá by zohľadňovala tak najnovšie trendy chovu čistokrvných psov, ako aj najnovšie vedecké poznatky. Výkonné úrady by tak disponovali ďalšími jasnými kritériami a v dôsledku toho podstatne lepšími argumentmi. Doposiaľ je náročné uplatňovať zákon: v každom jednotlivom prípade treba dokázať, že ide o prešľachteného psa. Rozhodnutie padne zväčša na súde. Je zopár smerodajných súdnych rozhodnutí, lenže tie sa netýkajú všeobecne plemena, ale jednotlivých chovateľiek a chovateľov. Bol im zakázaný chov bezsrstých a škótskych klapouchých mačiek, mexických a peruánskych naháčov, odchovávanie vrhov na labradoroch s dyspláziou bedrových kĺbov a laktív a na bielych dobermanoch, čiže jedincoch postihnutých albinizmom.⁹⁰ V Holandsku sú už oveľa ďalej: tam je chov psov, ktorých nos je kratší než tretina dĺžky hlavy, od roku 2019 zakázaný.⁹¹ Existuje semafor, ktorý chov riadi. Zvieratá, ktorých nos je kratší, ako sme uviedli, sa spolu nesmú páriť. V Rakúsku je chov, kúpa aj dovoz psov, ktoré trpia znakmi prešľachtenia, takisto zakázaný. V Nemecku má platiť len zákaz vystavovania prešľachtených plemien. Tak sa uvádza v novom Nariadení o dobrých životných podmienkach zvierat – vo vyhláske o psoch. Keď som v októbri 2021 navštívila výstavu čistokrvných psov v Rostocku, zákaz ešte nebol v platnosti.

ŠIALENÉ CHOVY

V kruhu číslo osem chodí do kruhu niekoľko psov plemena gavalier King Charles španiel. Zastavuje sa tu mimoriadne veľa diváčok a divákov; nadšene sledujú malé strakaté psyky. A vskutku sú šialene rozkošné. S veľkými tmavými guľatými očami, malou hlavičkou, našuchorenými zvislými ušami a so zamatovo mäkkou srstou vyzerajú ako večné šteňatá. Nazývame to detská schéma aj poľudšťovanie, lebo guľatá hlava k psovi vôbec nepatrí. Mnohé z nich sú ťažko choré: často sa trápia s poruchou srdcovej chlopne a epilepsiou. Väčšina skôr či neskôr trpí syringomyelickým syndrómom. Pri tomto neurologickom ochorení sa v mieche tvoria dutiny, ktoré napríklad môžu spôsobovať

neutíšiteľné svrbenie. Svrbenie, ktoré zvieratá skôr či neskôr dozenie k šialenstvu. K tomu sa pridávajú záchvaty bolesti, veľká citlivosť na dotyk a ochrnutie. V Nemecku trpí syringomyelickým syndrómom polovica až dve tretiny týchto psov. Výskum z Veľkej Británie a Holandska ukazuje, že u šesťročných psov tejto rasy je postihnutých už 70 % populácie. Zodpovedné za to je práve to, čo psom dodáva roztomilý vzhľad: malá hlava. Primalá pre mozog. Tento nepomer často spôsobuje neopísateľné bolesti hlavy. Mozgový mok nemôže poriadne cirkulovať, časti mozgu sú stlačené tylovým otvorom a privierajú predĺženú miechu. Táto anomália, jej odborný názov znie Chiariho malformácia, zapríčiňuje syringomyelitický syndróm.

„Akoby sme chceli nohu veľkosti 44 natlačiť do topánky veľkosti 39,“ povedala zverolekárka vo filme *Pedigree Dogs exposed*. Tento dokumentárny film BBC Jemimu Harrisona o defektných chovoch vyvolal v roku 2008 vo Veľkej Británii veľké haló. Obzvlášť scéna s gavalieršpanielom, ktorý sa s bolestným kňučaním a zavíjaním zvíja na zemi. Tak veľmi trpel následkami šľachtienia tohto plemena, že ho museli uspať.⁹²

Nie sú to jediné psy, ktoré trpia v dôsledku primalej hlavy. Ani čivave sa nevedí lepšie. Najmenšie psie plemeno na svete je jedno z najobľúbenejších: v štatistike čistokrvných psov centrálného registra domácich zvierat Tasso sa čivava už roky dostáva na prvých päť miest v rebríčku novoregistrovaných psov. No čivavy majú často hydrocefalus. A nielen to: čím guľatejšiu a nahor vykľutenutejšiu lebku majú, tým viac dier sa nachádza v lebečnej klenbe a tým častejšie sa v nej vyskytujú nezrastené fontanely.⁹³ Preto im často hrozia zlomeniny lebky. Guľatá hlava je však ich obchodnou značkou. „Veľmi podstatný význam má jabĺčkový tvar hlavy,“ píše v štandarde Fédération Cynologique Internationale (FCI), medzinárodnej organizácie zastrešujúcej národné kynologické zväzy. Pri viac ako 350 plemenách, ktoré federácia uznala, presne a detailne uvádza, ako majú vyzerat'. Dodržiavať tieto štandardy je povinnosťou 180 členských klubov v Združení nemeckých kynologických klubov (VDH), najväčšom chovateľskom zväze v Nemecku.

VDH, člen FCI, je tiež usporiadateľom výstavy čistokrvných psov v Rostocku. Všetko, čo sa odkláňa od jeho štandardov, považujú za chybu, a čím väčšia je chyba, tým skôr posudzovateľky a posudzovate-

lia psa diskvalifikujú. Míňam chrčiacu čivavu, ktorá zjavne zodpovedá svojmu chovnému štandardu, lebo jej ňufák je „pomerné krátky, tupý, štvorcový“ a hlava má želaný tvar jablka. Pripadá mi ako výsmech, že FCI považuje „zdravie, povahu a správanie za najdôležitejšie znaky psov a štandardov ich plemena“ a dušuje sa, že mu leží na srdci „zdravie a blaho všetkých psov na svete“. Aj VDH sa považuje za ochrancu zvierat: „Príslušné smernice kladú najväčší dôraz na zdravie a ochranu zvierat.“⁹⁴

Achim Gruber to vidí inak: „Zlaté štandardy FCI zvierací patológ sčasti číta ako dôrazne formulovaný návod na to, ako majú byť objekty chovu nešťastné.“ K tomu ešte: „Pri detailnej analýze niektorých štandardov psích plemien by sme ich bez problémov mohli vnímať ako písomne sformulované porušenie zákona o ochrane zvierat.“⁹⁵ Gruber vedie Ústav živočíšnej patológie Slobodnej univerzity Berlín a napísal knihu *Dráma plyšových zvieratiek* o „tichom utrpení domácich zvierat“. V nej sa podrobne zaoberá aj takouto defektnou plemenitbou.

Stretla som ho v máji 2019, niekoľko týždňov pred tým, ako k nám prišiel Toni. Vtedy som začala hltáť všetko, čo sa dalo čítať a dozvedieť o psoch vrátane Gruberovej knihy. Zarazilo ma, čo písal. Prešľachtené chovy som dovtedy poznala najmä pri takzvaných úžitkových zvieratách: morcky, ktorých prsné svaly sú vyšľachtené tak predimenzované, že sa preklápajú dopredu a majú zapálené kĺby, lebo ich telo neunesie tú ťarchu. Väčšina prežije výkrm len preto, že ich naphávajú antibiotikami. Aj u kurčiat a prasiat sú najlukratívnejšie práve tie plemená, ktoré (príliš) rýchlo obrastajú (príliš) mnohými svalmi, v čoho dôsledku zvieratá ochorejú. Alebo dojnice, vytrénované na vrcholný výkon, sú po niekoľkých rokoch ako vyžmýkaný citrón.⁹⁶ Vtedy mi ešte nebolo jasné, v akom rozsahu mnohé psy následkom plemenitby ochorejú, že ne jeden vzhľad sa zakladá na vedome privedených anomáliách – a koľkých psích plemien sa to týka.

Gruber mi vtedy ukázal lebku čivavy, ktorá vyzerala ako balónik s malinkým chrupom vpredu. „Niektoré psy podliehajú naozaj hlúpe mu šľachteniu, lebo týmto tvarom hlavy sa stráca aj mozgová hmota. A teda majú, aby som to vyjadril opatrne, zreteľne redukované spektrum správania.“ Ako zvierací patológ sa Achim Gruber pravidelne pozerá do priepasti. Na jeho pitevnom stole už ležali uškrtené a nadopované dostihové kone, trýznené zvieratá, obeť sodomie a utopené

psy bojových plemien. „Niekedy sa hanbím, že patríam k biologickému druhu homo sapiens,“ hovorí Gruber.

Akokoľvek desivé sú tieto jednotlivé osudy, viac starostí mu robia defektné chovy. Veľké psy sú čoraz väčšie a majú problémy s kĺbmi, je u nich vyššie riziko rakoviny kostí a veľmi bolestivej a často smrteľnej torzie žalúdka. Jazvečíkom, basetom a waleským korgim dajú zabrať prikrátke a príliš krivé nohy. Tento charakteristický plemenný znak vzniká vývojovou anomáliou chrupavky, chondrodystrofiou, po slovensky: nízkym vzrastom. Tento genetický defekt, ktorý vedie k predčasnému ukončeniu rastu kostí nohy, zodpovedá aj za menej kvalitné chrupavky a môže spôsobovať prolapsy, ktoré mliaždia miechu. Niekedy do takej miery, že z toho vznikne „jazvečička paralýza“, ktorá sa v najhoršom prípade končí priečnym ochrnutím. Každý štvrtý jazvečík utrpí podľa Grubera aspoň raz v živote prolaps medzistavcových platničiek a štvrtinu týchto jazvečíkov dajú majiteľia uspať.⁹⁷ Jazvečičky, ktoré majú veľmi dlhý, rovný chrbát a veľmi krátke nohy, majú na túto diagnózu predispozície.

Charakteristický znak plemena rodézsky ridgeback je pás opačne rastúcej srsti prebiehajúci pozdĺž chrbtice. Tento *ridge*, charakteristický aj pre iné plemená, je abnormalita vznikajúca počas embryonálneho vývinu, ktorá sa u tohto plemena vedome selektuje (absencia ridge či nekorektný ridge sú vylučujúcou chybou z chovu). Zodpovedá za ňu tá istá genetická mutácia, ktorá podmieňuje dermoid sinus – kožný defekt, ktorý je možné už u šteniat nahmatať pod kožou pozdĺž chrbtice a na krku ako jemný povrázok. Toto vchlípenie vonkajšej kože sa môže zapáliť, v niektorých prípadoch môže dokonca prerásť až k mieche a spôsobiť ťažké ochorenia.

Mnohé želané typy sfarbenia srsti, trebárs u dalmatíncov, sa spájajú s rizikom hluchoty. Austrálske ovčiaky a šeltie s takzvaným merle sfarbením sú mimoriadne obľúbené. Majú strakatú srst' v rôznych farbách: bielu, svetlohnedú a sivú s čiernymi škvrnami. Niekedy majú aj oči s modrou dúhovkou. Sú to nesmierne pekné psy. Lenže ich krása má vysokú cenu: strakatá srst' a svetlé oči sú výsledkom genetického defektu, ktorý môže mať za následok aj malformáciu vnútorného ucha. Gén merle spôsobuje, najmä ak sa spária dva psy so sfarbením merle, jednostrannú či obojstrannú hluchotu a poruchy rovnováhy.

Mnohé šteňatá s génom merle sa rodia slepé. Aj srdce, kosti a vonkajšie pohlavné orgány zvierat môžu vykazovať chorobné zmeny. Takéto psy s merle sfarbením hynú ešte pred dosiahnutím pohlavnej dospelosti. Aj psy so strakatou srstou, ktoré túto mutáciu nesú len na jednej chromozómovej sade, môžu mať do istej miery poškodené zmyslové orgány. Jeden zo stovky psov s takouto genetickou výbavou býva od narodenia hluchý.⁹⁸

BEZ DYCHU

„Existuje jedna situácia, keď mi po chrbte pravidelne steká studený pot, a to preberanie francúzskeho buldočka z narkózy. Psovi musíme nechať v krku tubus na dýchanie čo najdlhšie, aby nedošlo ku kolapsu dýchacích ciest. Každý iný pes sa hneď poskúsi zbaviť tubusu. Ale pri francúzskych buldočkoch často zažívam, že si vychutnávajú, ako môžu prvý raz v živote bez ťažkostí dýchať. Keď im tubus vyťahujem, vidím v ich očiach ozajstnú rezignáciu.“ To sa dozvedám v rozhovore s ulmským veterinárom Ralphom Rückertom. „Spočiatku som si myslel, že je to sentimentálna hlúposť, ale hovoril som s mnohými kolegynami a kolegami a aj oni zažívajú v tomto okamihu presne to isté.“

Nevedieť sa nadýchnuť je horšie než mať bolesti. Strach zo zadusenja je asi ten najhorší, aký existuje. Veľa mopsov a francúzskych buldočkov zažíva tento smrteľný strach ustavične. Nemajú dostatok vzduchu ani v pokojovom stave, a preto často skúšajú spať posediačky. Pretože aby sa mohli nadýchnuť, musia pumpovať vzduch ešte aj brušným lisom, a do pažeráka im tak vniká žalúdočná šťava. Pažerák sa im chronicky zapaluje a psy často vracajú. Beztak vracajú častejšie než ostatné psy, lebo ich príliš dlhé a často zhrubnuté mäkké podnebie vyvoláva trvalý dávivý reflex – akoby stále mali prst v krku. Nezvládajú veľkú záťaž a pri vyšších teplotách kolabujú – v horšom prípade hynú. Psy nemajú potné žľazy, svoju telesnú teplotu regulujú výlučne cez nos. Ak ho majú príliš krátky, regulácia funguje len obmedzene. Achim Gruber mi vtedy povedal, že v lete pravidelne ležia v chladiarni psy so sploštenými nosmi, ktoré neprežili prechádzku alebo hru s loptou v poludňajšej horúčave.

Veterinár Gerhard Oechtering, odborník na otorinolaryngológiu a šéf Kliniky malých zvierat Lipskej univerzity robil v roku 2012 s dvoma kolegyňami prieskum u majiteliek a majiteľov extrémne brachycefálnych psov. Viac ako polovica zúčastnených uviedla, že ich pes má dýchacie problémy v spánku, štvrtina, že pes spí poseďačky, a 11 %, že pes má v spánku záchvaty dýchavičnosti. Viac než tri štvrtiny priznali, že zvieratá majú problémy pri kŕmení, takmer polovica psov vracia častejšie než raz denne. A vyše tretiny zvierat po respiračnom zlyhaní už skolabovala. Polovica z nich pritom stratila vedomie.⁹⁹

„Lebka bez preliačiny. Papuľa pomerne krátka, zaoblená, štvorcová, nie vyhrnutá dohora,“ znie štandard plemena mops. „Hlava buldočka sa vyznačuje skrátenou oblasťou hornej čeľuste a nosa, aj ľahko dozadu nachýleným nosom. Hlava musí byť mohutná, široká a štvorcová,“ predpisuje FCI francúzskemu buldočkovi. Cieľený chovný výber na utváranie detskej schémy, čo zabezpečuje čoraz kratšie papule, nazýva Oechtering „človekom spôsobenou dedičnou chorobou“. Aby úbohým zvieratám pomohol, vyvinul operačnú metódu na skrátenie mäkkého podnebia, pričom sa rozšíria aj nosné dierky a nosové mušle, odstránia sa vystupujúce hrtanové vaky aj tkanivo, ktoré blokuje dýchacie cesty. Oechtering už vykonal tisíce takýchto operácií. Chodia k nemu mopsy, buldogy a francúzske buldočky z celej Európy. Totiž napriek osвете spolkov na ochranu zvierat a veterinárnych organizácií, napriek množstvu televíznych dokumentárnych filmov a novinových článkov o utrpení psov so splošteným nosom sa tieto zvieratá naďalej chovajú a najmä sa hojne kupujú. A celkovo je ich čoraz viac: majiteľky a majitelia musia čakať na termín operácie u Oechteringa až osem mesiacov. Zdá sa, že s takouto operáciou od začiatku počítajú. Ako s akousi psou aktualizáciou.

Lenže touto operáciou, ktorá je náročná, drahá a pre zvieratá znamená veľkú záťaž, dosiahneme len to, že psy môžu voľne dýchať. Plemená ako mops a francúzsky buldoček však dostali do vienka viacero zdravotných problémov: zdeformované bedrové kĺby, priveľké zuby vzhľadom k čeľusti, chorobné zmeny v strednom uchu a vo zvukovode. Kožné záhyby na čele a okolo nosa sú náchylné na zápaly. Zdeformovaná lebka priviera slzný nosný kanál a očni-

ce nie sú dostatočne hlboké, čo spôsobuje zvýšené riziko zápalov rohovky a zranení, ako aj slepoty. Gruber vo svojej knihe opisuje prípad, keď mopsovi pri zoskoku z gauča vypadlo oko.¹⁰⁰

Mops môže trpieť nevyliciteľným a smrteľným zápalom mozgových blán, ktorý sa vyskytuje len u tohto plemena: prináša silné bolesti hlavy, kŕčové záchvaty a stratu pamäti. Jeden zo sto mopsov naň uhynie v ukrutných mukách. Zakrútené chvosty (mops) a zakrpatené chvostíky (francúzsky buldoček) idú ruka v ruke s rizikom deformácie chrbtice. FCI predpisuje aj tieto znaky: „chvost vsadený vysoko, čo najtesnejšie zrolovaný nad bedrom“ píše sa v štandarde pri mopsovi, pri francúzskom buldočkovi stojí: „chvost od prírody krátky, v ideálnom prípade dostatočne dlhý, aby prekryval konečník, vsadený hlboko, skôr rovný, prilieha k zadku, pri koreni hrubý, ku koncu sa stenčuje. (...) Pes ho nosí nízko. Ani pri pohybe nesmie presiahnuť horizontálu.“ O „prírode“ však nemôže byť ani reči, veď chvost patrí k najdôležitejším komunikačným prostriedkom psa. Nie náhodou je kupírovanie chvostov v Nemecku zakázané. Apropo príroda: v nej by psy so sploštenými nosmi jednoducho vymreli. Mnohé z nich sa ani len nenarodia prirodzeným spôsobom, musia ich vytriahnuť cisárskym rezom, lebo majú priveľkú hlavu a neprešli by pôrodnými cestami.

LÁSKA JE SLEPÁ

Toto všetko je už dosť zlé. Lenže k zdravotným problémom týchto psov sa pridávajú aj problémy so zaradením medzi ostatné psy. Mops, buldog a spol. totiž prakticky nedokážu so svojimi psími druhmi komunikovať. Deformovaný zovňajšok, čelo samý záhyb, vypúlené oči a chrčanie, znejúce ako vrčanie, žiadny chvost, ktorým by priateľsky vrtel – toto všetko z nich v očiach ostatných psov robí nečitateľných a nezriedka hrozivých partnerov. Toni so psami so splošteným nosom nevychádza; v najlepšom prípade sa im oblúkom vyhýba, sem-tam na nich už zďaleka šteká. Mne je tých utláčaných tvorov lapených v znetvorenom tele vždy ľúto. Toni sa zrejme dodnes nespamätal z údesu, ktorý uňho vyvolal jeden takýto exemplár, keď bol ešte malý